

3. Affonso kongói király levele és levél-részlete, a portugál királyhoz (1526)

Affonso (uralkodott 1506–1543) Kongó királya volt a portugál hódítás idején. Felvette a keresztény vallást és váratlan neofita vallásossággal kezdte irtani az animista vallást, megsemmisítette a fétiseket stb. Fia, Don Enrique, X. Leo pápa jelenlétében mondott szentbeszédet Rómában, latinul (1513) és Kongó apostoli vikáriusa lett. Affonso 22 levele maradt fenn a portugál levéltárakban, amelyekben részben a fehérek viselkedéséről, részben pedig Kongó vallási helyzetéről írt. Kereszttség előtti neve Mbemba Nzinga volt.

1/

Uram, Felségednek tudnia kell, hogy indokolt lenne a szükséges orvoslásról gondoskodni azon nagy bajokra, amelyeket Királyságunk elszenvedett annak következtében, hogy az Ön ügyintézői és tisztségviselői az e Királyságba jönni engedett embereknek és kereskedőknek túlzott szabadságot engedélyeztek, hogy üzleteljének olyan javakkal és oly árukkal, amelyeket mi eltiltottunk s amelyekkel ők elárasztották királyságunkat és birtokainkat olyan mennyiségben, hogy sok alattvalónk aki azelőtt engedelmes volt, most nem engedelmeskedik, mivelhogy többet birtokolnak e javakból, mint mi magunk; és éppen e javakkal elégítettük mi ki őket és vetettük vazallusi uralmunk és joghatóságunk alá s így igen nagy a kár, amit most okoznak, nem csak az Istent illető szolgálatoknak, hanem királyságaink és államunk biztonságának és békéjének is.

A károkat fel se tudjuk mérni, mivel az említett kereskedők nap mint nap elrabolják az itt születetteket, országunk fiait, nemeseink és vazallusaink fiait és rokonainkat, mert a tolvajok és sötétlelkűek megkönyékezik őket, hogy megkívánják e Királyság áhitott javait és tárgyait, és rútol rászedve azután eladják őket; Uram, oly méreteket öltött a féktelen megvesztegetés, hogy országunk teljes elnéptelenedése fenyeget és ehhez Felségednek nem kellene hozzájárulnia, sem úgy tekinteni, mintha ez az Ön szolgálatára volna. Ahhoz, hogy minde bajokat megelőzzük, semmi másra nincs szükségünk, mint az Ön Királyságából néhány papra és néhány emberre, akik az iskolákban tanítanak és semmi más javakra, mint borra és lisztre a szentáldozáshoz. Ezért kérjük Fenségedet, segítsen bennünket azzal, hogy az Ön intézői ne küldjenek ide sem kereskedőket, sem árukat, mivel *akaratumk*,

hogy e királyságban ne legyen se rabszolgakereskedelem, se rabszolgapiac. (Kiemelés az eredeti levélben!) Figyelembe véve, ami az előbbiekben elmondatott, kérjük Fenséged egyetértését, máskülönben nem lehet ennyi nyilvánvaló kárt helyrehozni. Imádkozunk Irgalmas Istenünkhöz, óvja Fenségedet és engedje, hogy Ön örökké az Ő szolgálatára cselekedjék. Kezeit számtalanszor csókolom.

A mi Kongó városunkban, iratott július hó hatodik napján,

João Teixeira által, 1526

A Király. Dom Affonso

(A levél hátoldalán ez áll:)

A leghatalmasabb és legkitünőbb Hercegnek, Dom João Királyi Testvérünknek.

2/

... Azonfelül, Uram, királyságunkban van még egy másik nagy csapás, amely a legkisebb mértékben sem szolgálja Istent, nevezetesen, hogy számos emberünk igen sóvárog az Ön királyságának áruai iránt, melyeket az Ön emberei hoztak be az országba, és hogy határtalan mohóságukat kielégítsék, szabad és felszabadított embereket rabolnak el és gyakorta megesik, hogy még nemeseket és nemesek fiait és rokonaimat is rabul ejtik, avégett hogy Királyságunkban tartózkodó fehér embereknek adják el őket, miután e célból elrejtették, vagy, másokat, éjszaka elvittek, hogy senki fel ne ismerhesse őket.

És mihelyt a fehér emberek kezébe kerülnek, megbilincselik és megbélyegzik őket, és ha behajózás közben a mi öreink elfogják valamelyiket, a fehérek azt hazudják, hogy vásárolták őket, de azt már nem tudják megmondani, hogy kitől. Így tehát a mi kötelességünk igazságot tenni és visszaadni a szabad emberek szabadságát, ezt azonban mindaddig nem tehetjük, amíg az Ön alattvalói sértve érzik magukat, mint mondják.

És hogy elkerüljük az ilyen nagy bajokat, törvényt hoztunk, miszerint bármely fehér embernek, aki királyságunkban él és bármily úton áruhoz kíván jutni, először három nemesünkkel és tisztségviselőnkkel, akikben megbízunk, tudatnia kell szándékát. Ezek pedig a következők: Dom Pedro Manipanza és Dom Manuel Manissaba fő-szertartásmesterünk és Gonçalo Pires fő-szállításmesterünk, akiknek az a kötelességük, hogy megvizsgálják, fogoly vagy szabad ember-e a szóbanforgó áru és ha ez tisztázott, nem lesz többé kétség, sem zárlat, s azok elvihetők és behajózhatók. Ha azonban a fehérek nem teljesítik kívánásainkat, elvesztik az imént említett árukat. És ha megtesszük nekik ezt a szívességet és engedményt, úgy ez csakis Fen-

séged érdekei miatt van így, mivelhoggy tudjuk, hogy az Ön érdekét szolgálja, hogy mind e javak elvitessenek Királyságunkból, máskülönben nem járulnánk hozzá mindezekhez.

Forrás: Visconde de Paiva-Manso: Historia do Congo (Documentos) Lisbon, 1877.

Közli: Basil Davidson: The African Past Longmans, London, 1964, p. 191–193.